

I курс (мова)

Тема: **Практична риторика.** Види читання і записування тексту виступу. Естетика тексту.

Узагальніть свої знання про види читання, ознайомившись із матеріалом таблиці. Які прийоми характерні для кожного виду читання?

Види читання	Ознаки
Поглиблене (вивчальне)	Увагу звертають на деталі тексту, їх аналізують і оцінюють
Ознайомлювальне	Загальне ознайомлення зі змістом, виявлення його основної ідеї та проблеми
Сканування	Швидкий перегляд тексту з метою пошуку слова, факту, назви.
Швидке читання	Висока швидкість і висока якість засвоєння прочитаного (потребує спеціальної підготовки)

Виконайте запропоновані завдання.

1. Прочитайте текст.
2. Проаналізуйте промову за схемою.
3. Зробіть докладний план тексту.

Схема аналізу промови

1. Яка тема виступу? Чи досягнуто його мету?
2. Який матеріал використано в тексті виступу?
3. Яка композиція промови? Які методи викладу матеріалу використано?
4. Чи логічна, чи доказова промова? Знайдіть аргументи, що наводить промовець для аргументації своєї думки.
5. Назвіть естетичні ознаки тексту промови.
6. Чи відповідає промова критеріям правильності, точності, виразності, багатства мовлення?
7. Чи встановлено контакт з аудиторією? За допомогою яких засобів?

Джефф Безос, промова для випускників Принстонського університету, 30 травня 2010 року

«Коли я був маленьким, усе літо я проводив на ранчо в Техасі, у бабусі з дідусем. Одного разу в одній з поїздок із ними, мені було 10 років, я їхав на задньому сидінні машини, дідусь вів машину, а бабуся сиділа поруч і всю дорогу курила. А я ненавидів цей запах. У тому віці я постійно любив рахувати. У той час була популярна одна антитютюнова кампанія, у якій говорилося, що одна затяжка сигарети забирає до двох хвилин життя.

Я зробив розрахунки для бабусі й заявив їй, що куріння забрало в неї дев'ять років життя. Я думав, що мене похвалять за розум і навички обчислення, але моя бабуся раптом розплакалася. Я сидів і не знав, що робити. Тоді дідусь зупинив машину, вивів мене на вулицю і сказав: «Одного разу ти зрозумієш, що важче бути добрим, ніж розумним».

Я хочу поговорити з вами про різницю між талантами й рішеннями. Розум — це талант, доброта — це рішення. Талант — це легко, він просто є. А рішення можуть даватися важко. Ваш талант може збити вас зі шляху, ви втратите пильність і, можливо, помилитеся в рішенні.

Якось я сказав своєму приятелеві, що хочу організувати свій інтернет-магазин із продажу книг. Він мені відповів: «Так, непогана ідея. Але вона була б ще кращою, якби в тебе не було гарної роботи». Це було логічно, і я ще два дні думав над цією проблемою. Це був нелегкий вибір, але я вирішив спробувати. Не думаю, що я коли-небудь шкодував про те, що спробував і що в мене не вийшло. Мене, швидше, досі дратують ті ситуації в моєму житті, коли я стояв перед вибором і вирішував не пробувати чогось нового.

Тема: Практична риторика. Ефективність мовлення. Стратегія і тактика мовленнєвої поведінки. Комунікативний намір. Мовленнєвий вчинок. Мовленнєва подія.

Орфографічна хвилинка

► Уставте пропущені букви, поясніть орфограми.

Шви..кісний, якіс..ний, улес..ливий, осві..читися, хвас..ливий, контраст..ний, щас..ливий, блис..нути, аген..ство, волейболіс..ці, заїз..ний, їз..жу, учас..ник, заздріс..ний, ус..ний, випус..ний, стис..нути, щотиж..ня, студен..ський, студен..ство, очис..ний, скатер..ка, буревіс..ник, п'я..десят.

Ознайомтеся з новими термінами, уточнивши їхнє значення за словником.

Комунікативна тактика — зумовлені стратегією мовленнєві кроки, що в сукупності дають змогу досягти головної комунікативної мети.

Комунікативна стратегія — головна лінія мовленнєвої поведінки в межах конкретної комунікативної події, що визначається загальною метою комунікації, ситуативним контекстом і уявленнями про адресата.

Мовленнєва комунікація — це процес спілкування за допомогою мови.

Мовленнєвий акт — цілеспрямована мовленнєва дія.

Типи мовної комунікації визначають за низкою ознак:

1. Умови спілкування: а) пряме, або безпосереднє, спілкування з активним зворотним зв'язком (наприклад, діалог) і з пасивним зворотним зв'язком (наприклад, письмове розпорядження тощо); б) опосередковане спілкування (наприклад, виступ по радіо, телебаченню, у засобах масової інформації).
2. Кількість учасників: а) монолог (мова однієї людини); б) діалог (мова двох людей); в) полілог (мова кількох людей).
3. Мета спілкування: а) інформування; б) переконання (включаючи спонукання, пояснення тощо); в) розвага.
4. Характер ситуації: а) ділове спілкування (бесіда, переговори, інтерв'ю тощо); б) наукове спілкування (доповідь на конференції, лекція, дискусія тощо); в) побутове спілкування (розмови з близькими людьми і т. п.).

Тема: **Контрольна робота №2** «Практична риторика»: тестування, виконання завдань

Тестові завдання

1. Риторика — це:

А відповідь, заперечення, зауваження одного з учасників діалогу іншому;

Б наука про правильну вимову та наголошення слів;

В наука і мистецтво переконувати співрозмовників;

Г емоційне ствердження або заперечення якогось факту.

2. Батьківщиною красномовства вважають:

А Давній Єгипет;

Б Давній Китай;

В античну Грецію;

Г Давній Рим.

3. Батьком риторики називають:

А Аристотеля;

Б Платона;

В Демосфена;

Г Цицерона.

4. Видатні оратори Київської Русі — це:

А Демосфен та Цицерон;

Б Іларіон та Кирило Туровський;

В Феофан Прокопович та Григорій Сковорода;

Г Михайло Ломоносов та Георгій Кониський.

5. Найвідомішу проповідь «Слово про закон і благодать» написав:

А Прокопович;

Б Іларіон;

В Сковорода;

Г Туровський.

6. Тема виступу — це:

А основний шлях, завдяки якому через мовлення інформація доходить до слухача;

Б роз'яснення, тлумачення, інтерпретація подій та фактів;

В основна галузь роздумів оратора, у межах якої він добирає явища та факти, що розглядаються у виступі;

Г уміння оратора виступати без підготовки.

7. План лекції — це:

А повний письмовий виклад змісту виступу;

Б слова та звороти, які означають поняття та явища певної галузі знання;

В узагальнювальні думки, що мають лаконічну, відточену мовну форму;

Г послідовність і взаємозв'язок тематичних частин виступу, зафіксований у вигляді переліку ключових понять або суджень.

8. Ясність мовлення — це:

А насиченість виступу новими фактами, актуальними проблемами;

Б смислова прозорість виступу, що забезпечує його зрозумілість, доступність у засвоєнні слухачами;

В якість мовлення, що відбиває здатність оратора спонукати слухачів до творчої діяльності;

Г якість мовлення, яка полягає в його мелодійності, плавності, інтонаційній виразності.

9. Образність мовлення оратора — це:

А ясність, точність, логічна переконливість публічного виступу;

Б вміння говорити ясно, без ускладнень, надуманих образів і туманних зворотів;

В наявність у виступі живих картин, які дають змогу не лише осмислювати почуте, а ніби сприймати його всіма почуттями — бачити, чути тощо;

Г якість виступу, що відбиває здатність оратора розглядати конкретні факти і явища, давати їм чіткі наукові та політичні оцінки.

10. Лаконічність мовлення відбиває:

А словниковий запас оратора;

Б нормативність, літературність мовлення оратора;

В здатність оратора говорити стисло, залишаючись максимально зрозумілим;

Г емоційність, натхненність і піднесеність мовлення.

11. Гумор — це:

А добродушне осміювання чийось вад;

Б різке висміювання чогось негативного;

В особливо дошкульна викривальна насмішка, що виявляє ненависть і презирство до зображуваного;

Г приховане глузування, засноване на називанні супротивного, коли про щось говориться ніби в позитивному плані, але підтекст засвідчує протилежне.

12. Кульмінація публічного виступу — це:

А частина виступу, спеціально відпрацьована оратором лексично, стилістично тощо;

Б спосіб закінчення виступу, коли кожна наступна фраза емоційно підсилює попередню;

В частина виступу, яка полягає у роз'ясненні, витлумаченні подій та фактів;

Г розвивання, металізування, поглиблення раніше висловлених оратором думок.

13. Основні думки виступу потрібно повторювати:

А завжди тими самими словами;

Б щоразу варіюючи їхнє мовне оформлення;

В пропонуючи слухачам повторити їх хором;

Г пропонуючи слухачам їх записати.

14. Найчастіше в публічних виступах на суспільну тему вдаються:

А до ораторського підстилю публіцистичного стилю;

Б до науково-навчального підстилю наукового стилю;

В до белетристичного підстилю художнього стилю;

Г до розмовно-побутового стилю.

15. Зразком іронії є така фраза:

А Теорія, мій друже, сіра, зеленим є лиш дерево життя. (Г. Гейне);

Б Цитування — дослівне передавання чужого висловлювання (З підручника);

В Дерево мислі вродило — цитати, цитати, цитати (*Л. Костенко*);

Г Молодим ораторам рекомендується не топити в цитатах власні думки (*З посібника*).

16. Установіть відповідність між термінами та поясненнями.

1 Патос	А Умови проголошення промови, які суспільство створює риторю
2 Логос	Б Певні факти життя і думки, які можуть зробити висловлення оратора цілком переконливим, незважаючи на його матеріальну незугарність чи незрозумілість
3 Топос	В Намір, задум творця промови, який має на меті розвинути перед адресатом певну цікаву для слухача тему
4 Етос	Г Словесні засоби, які використовує ритор в аргументації висунутих пропозицій
	Д Методика запам'ятовування структури і змісту виступу

17. Установіть відповідність між термінами та поясненнями.

1 Диспозиція	А Безпосередній зміст викладу матеріалу, виступ перед аудиторією
2 Елокуція	Б Методика запам'ятовування структури і змісту виступу
3 Інвенція	В Мистецтво розміщення матеріалу й оформлення структури промови
4 Меморія	Г Незвичайний за синтаксисом зворот мови, який застосовується для підсилення виразності виступу, впливу на почуття слухачів
	Д Формування гіпотез майбутнього виступу

18. Установіть відповідність між термінами та поясненнями.

1 Демонстрація	А Думка чи положення, яке треба довести
2 Аргумент	Б Форма логічного зв'язку між доведенням і положенням
3 Теза	В Доцільний добір та ефективне використання системи мовних засобів з певною метою, у конкретних умовах спілкування
4 Аксиома	Г Твердження, заперечення якого заперечує основи логічного

мислення

Д Думка чи положення, істинність яких вже доведена чи перевірена
--

19. До якої форми красномовства належить наведений текст?

Він був сином мужика і став володарем у царстві духа. Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури. Він був самоуком і вказав нові світлі і вільні шляхи професорам і книжним ученим.

Десять літ він Томився під вагою російської солдатської муштри. А для волі Росії зробив більше, ніж десять переможних армій.

Доля переслідувала його в житті, скільки лиш могла, та вона не зуміла перетворити золота його душі у ржу, ані його любові до людей в ненависть і погорду, а віри в Бога у зневіру і песимізм. Доля не шкодувала йому страждань, але й не пожаліла втіх, що били із здорового джерела життя.

Найкращий і найцінніший скарб доля дала йому лише по смерті — невмирущу славу і всерозквітаючу радість, яку в мільйонів людських сердець усе наново збуджуватимуть його твори.

Отакий був і є для нас, українців, Тарас Шевченко (*І. Франко «Присвята»*).

А Парламентської.

Б Академічної.

В Соціально-побутової.

Г Судової.

Д Церковно-богословської.

20. Доберіть аргументи до тези *Діти — це майбутнє України*.